

บทคัดย่อภาษาไทย

งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทย ภาคอีสานเหนือมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ ระเบียบวิธีการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้าน ทำการวิเคราะห์และรวบรวมบทเพลงประจำถิ่นภาคอีสานเหนือ

ผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมหมอลำสามารถแบ่งออกได้เป็น ๘ ประเภทตามที่ปรากฏในพื้นที่ภาคอีสานเหนือ ๑๔ จังหวัด ได้แก่หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำหมูหรือหมอลำเรื่องต่อกลอน หมอลำเพลิน หมอลำซิ่ง หมอลำพิธีกรรม ลำแมงตับเต่า ลำเตี้ยและลำผญา หมอลำมีลีลาการขับร้องที่เรียกว่าลำทางสั้นและลำทางยาว มีแคนเป็นเครื่องดนตรีหลักในการประกอบการขับร้องของหมอลำ

ลายเพลงพื้นบ้านอีสานสามารถจำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้ กลุ่มแรกคือลายทางยาว ได้แก่ลายใหญ่ ลายน้อย ลายเซ กลุ่มที่สองลายทางสั้น ได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ่าย ลายสร้อย กลุ่มที่สามเป็นลายเพลงบรรเลง เพลงเกร็ดและเพลงประเภทประจำถิ่นแต่ละจังหวัด

ลักษณะเด่นของดนตรีพื้นบ้านมี ๘ ประการคือ

๑. มีการสืบทอดที่ต่อเนื่อง
๒. มีเครื่องดนตรีที่มีการประสานเสียง
๓. มีการประสานเสียงขึ้นพื่นกับทำนองหลัก
๔. มีการใช้ปฏิภาณไหวพริบ
๕. มีความผูกพันกับการเจ็บไข้ได้ป่วย
๖. มีความกลมกลืนระหว่างภาษา วรรณคดีและดนตรี
๗. ทำนองหมอลำสามารถเดินเสียงสูงเสียงต่ำในบทกลอนได้
๘. การบรรเลงดนตรีมีการเปลี่ยนบันไดเสียงไปมา
๙. บทเพลง เครื่องดนตรี แต่ละท้องถิ่น แม้เป็นเพลงเดียวกันหรือเครื่องดนตรีเดียวกันก็

เรียกชื่อต่างกันได้

โอกาสที่ใช้ในการบรรเลงและแสดงมักแสดงในงานบุญ งานประเพณีประจำถิ่นในทุกพื้นที่ สำหรับโอกาสที่ยกเว้นได้แก่งานศพ ซึ่งมีข้อห้ามกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากถือเป็นงานโศกเศร้า กอปรกับดนตรีพื้นบ้านอีสานเหนือเน้นความสนุกสนานและเพลิดเพลิน จึงไม่นำไปใช้ในโอกาสดังกล่าว

Abstract

The aims of this research are threefolds: (1) to study the sub- music cultural group of maw lum music performance; (2) to study performance methods of the northeastern folk music; (3) to analyze and collect the musical genre of the region.

The research findings show that the music culture of maw lum performance can be divided into eight groups within the geographical area of fourteen provinces. Those eight groups of maw lum include maw lum peun, maw lum khlon, maw lum moo or maw lum reung tau khlon, maw lum phleun, maw lum sing, healing and medium maw lum, maw lum mang tab tao, lum tia, and lum phaya. The musical style of maw lum singing can be divided into two categories: (1) lum thang sun, and (2) lum thang yao. The khaen is a principal instrument of a folk ensemble accompanying a maw lum singer.

The musical genre of the northeastern folk music can be divided into three categories. The first category includes lai yai, lai noi, and lai sae. The second category includes lai sud sanan, lai po sai, and lai soi. The third category is of the melodies representing the local characteristics of each province and individual tunes.

The nine main characteristics of folk music are as follows:

- (1) the presence of continuity of transmission
- (2) the application of harmony accompanying major melodic lines
- (3) the use of drone
- (4) the use of improvisation of musical performance
- (5) the functional use of music to cope with welfare, health, and sickness
- (6) the concordance between language, literature, and music
- (7) the melodies of maw lum singers used in poetic lyrics representing a wide range of pitches
- (8) the use of transposition

Some of the same melodies and musical instruments are found with different names in each province.